

ΑΡΧΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ > Άτυπες επαναπροωθήσεις αλλοδαπών: Η κρυφή πληγή του προσφυγικού

Άτυπες επαναπροωθήσεις αλλοδαπών: Η κρυφή πληγή του προσφυγικού

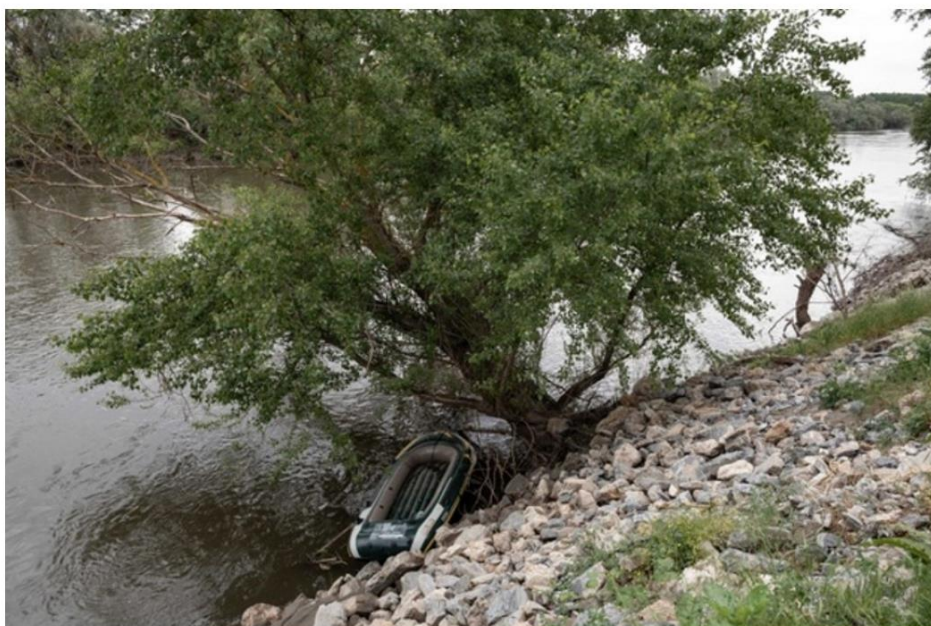
ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ + ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ

ΜΕΛΕΤΕΣ - ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ

ΕΡΕΥΝΕΣ

Δεκ 20, 2019

Konstantinos Tsakalidis / SOOC

Σύμφωνα με το άρθρο 33 της Σύμβασης της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων, «καμία συμβαλλόμενη χώρα δεν θα απελαύνει ή θα επαναπροωθεί, κατά οποιονδήποτε τρόπο, πρόσφυγες στα σύνορα εδαφών όπου η ζωή ή η ελευθερία αυτών απειλούνται για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων». Το άρθρο αυτό κατοχυρώνει την αρχή της μη επαναπροώθησης, η οποία συνιστά την πεμπτούσια της προστασίας των προσφύγων [1]. Δεδομένου ότι η αναγνώριση του προσφυγικού καθεστώτος έχει αναγνωριστικό και όχι συστατικό χαρακτήρα, η αρχή της μη επαναπροώθησης εφαρμόζεται εξίσου σε πρόσφυγες, που επιζητούν να εισέλθουν σε κάποια χώρα και σε αυτούς που έχουν ήδη εισέλθει. Το δικαίωμα μη επαναπροώθησης ενεργοποιείται από τη στιγμή που οι πρόσφυγες εγκαταλείπουν τη χώρα προέλευσής τους.

του Σπύρου Απέργη, δικηγόρου, ειδικού στο προσφυγικό Δίκαιο, τέως μέλους των Επιτροπών Προσφύγων

Η αρχή της μη επαναπροώθησης δεν υπόκειται σε εδαφικούς περιορισμούς, αλλά ισχύει οπουδήποτε το κράτος ασκεί δικαιοδοσία [2] έστω και *de facto* [3] και εφαρμόζεται ανεξαρτήτως από τον τρόπο και τον τόπο που δρουν τα κρατικά όργανα με την επίσημη ιδιότητά τους [4]. Αυτό συμπεριλαμβάνει και τα διεθνή ύδατα υπό την προϋπόθεση ότι οι ενέργειες των κρατικών οργάνων φτάνουν στο σημείο να συνιστούν αποτελεσματική άσκηση ελέγχου. Η καθιερωμένη πρακτική των κρατών να αναχαίτζουν σκάφη σε μεγάλη απόσταση από το έδαφός τους, θα καθιστούσε το διεθνές καθεστώς προστασίας προσφύγων αναποτελεσματικό αν τα κρατικά όργανα μπορούσαν να δρουν εκτός συνόρων κατά παράβαση των υποχρεώσεων που συνεπάγονται οι διεθνείς συμβάσεις. Σύμφωνα με την Εκτελεστική Επιτροπή της Ύπατης Αρμοστείας για τους Πρόσφυγες «μέτρα αναχαίτισης δεν πρέπει να έχουν ως συνέπεια τη μη πρόσβαση σε διεθνή προστασία ή την επιστροφή τους, άμεσα ή έμμεσα, σε σύνορα εδαφών όπου υπάρχει κίνδυνος δίωξης» [5].

Αν και η αρχή της μη-επαναπροώθησης δεν είναι ταυτόσημη με δικαίωμα εισδοχής σε ένα Κράτος, η αρχή της μη απόρριψης στα σύνορα –που θεωρείται ότι εμπεριέχεται στην αρχή μη-επαναπροώθησης- συνεπάγεται τουλάχιστον προσωρινή εισδοχή για να καθορισθεί το καθεστώς του ατόμου [6]. Σύμφωνα με τη Δια-Αμερικανική Επιτροπή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα «το διεθνές δίκαιο έχει εξελιχθεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να αναγνωρίζει δικαίωμα ακρόασης επιζητούντων διεθνή προστασία με σκοπό τη διαπίστωση της πλήρωσης των προϋποθέσεων του προσφυγικού καθεστώτος» [7]. Με απλά λόγια, αν ένα κράτος επιστρέψει σκάφος οποίο επιβαίνουν επιζητούντες διεθνή προστασία ή επιστρέψει, μέσω ξηράς, αλλοδαπούς στο κράτος από το οποίο εισήλθαν στην Ελλάδα, χωρίς να έχει πριν αποφασίσει αν κάποιος εμπίπτει στον ορισμό του πρόσφυγα, παραβιάζει την αρχή της μη επαναπροώθησης. Απωθήσεις και άλλες μορφές απόρριψης, προτού οι επιζητούντες διεθνή προστασία φτάσουν στα σύνορα συνιστούν επαναπροώθηση. Διαφορετικά η αρχή θα συνιστούσε κενό γράμμα αν τα κράτη μπορούσαν να την παρακάμψουν εμποδίζοντας τους πρόσφυγες να φτάσουν [8]. Χωρίς καθορισμό του καθεστώτος των εμπλεκόμενων ατόμων είναι αδύνατο να επιβεβαιωθεί ότι το κράτος απλώς αποτρέπει παραβιάσεις της εθνικής μεταναστευτικής νομοθεσίας –το οποίο συνιστά κυριαρχικό δικαίωμά του [9]- και ότι δεν παραβιάζει την αρχή της μη-επαναπροώθησης [10].

Επίσης, η υποχρέωση μη επαναπροώθησης συνιστά υποχρέωση αποτελέσματος και συμπεριφοράς έτσι ώστε να μην υπάρχει διακοπή στον αιτών σύνδεσμο όταν ένα Κράτος δεν διασφαλίζει ότι οι επιζητούντες διεθνή προστασία που θα βρεθούν σε άλλο Κράτος θα προστατευτούν από επαναπροώθηση [11]. Η απόδοση στην ανοιχτή θάλασσα συνιστά *de facto* επαναπροώθηση στην περίπτωση που οι επιζητούντες διεθνή προστασία αναγκάζονται να επιστρέψουν στη χώρα προέλευσης. Στην περίπτωση δε που οι επιζητούντες διεθνή προστασία αναγκάζονται να καταφύγουν σε κάποια τρίτη χώρα η οποία θα τους στείλει πίσω στη χώρα προέλευσης, τίθεται ζήτημα αλυσιδωτής επαναπροώθησης. [12]

Δυστυχώς, οι ελληνικές κυβερνήσεις και οι αρμόδιες αρχές (αστυνομία και στρατός) αγνοούν συστηματικά αυτή την αρχή φού επιτρέπουν να πραγματοποιούνται συστηματικά, πλέον επαναπροωθήσεις, τουλάχιστον κατά τη διάρκεια των τριών τελευταίων ετών. Η συστηματική κώφευση των κυβερνήσεων στις επαναλαμβανόμενες καταγγελίες η άρνηση εξέτασης και ελέγχου αυτών των καταγγελιών υποδεικνύουν ότι οι κυβερνήσεις και οι αρμόδιες αρχές είναι τουλάχιστον πολιτικά συνυπεύθυνες και συνένοχες γι' αυτές τις επαναπροωθήσεις. Παράλληλα η ανεξήγητη αδράνεια της δικαιοσύνης και, ειδικότερα, του Αρείου Πάγου, ως προς τις σχετικές μηνύσεις που έχουν κατατεθεί, καθιστά και τη δικαιοσύνη, δια παραλείψεως συνυπεύθυνη για τη μη έρευνα των καταγγελιών αυτών και τη συνακόλουθη ατιμωρησία των υπευθύνων.

Μία επιλεγμένη επισκόπηση στις καταγγελίες των τελευταίων ετών επιβεβαιώνει ότι κάτι πολύ σκοτεινό και φρικτό συμβαίνει στα βόρεια σύνορα της χώρας με την Τουρκία. Παλαιότερο δημοσίευμα [13] αναφέρει ότι «Έρευνα τους «Έθνους» αποκαλύπτει στοιχεία που βρίσκονται στη διάθεση στελεχών του υπουργείου Ναυτιλίας αλλά και της Δικαιοσύνης, τα οποία δείχνουν τον αθέατο «πόλεμο» στα θαλάσσια ελληνοτουρκικά σύνορα, κυρίως το 2013 και το 2014, ανάμεσα στην ελληνική και τουρκική ακτοφυλακή, η οποία επίσης προχωρούσε σε «μαύρες» επιχειρήσεις «σπρώχνοντας» μετανάστες προς την Ελλάδα... Στις έγγραφες αναφορές λιμενικού που υπηρέτουσε στην Κω και κατηγορείται για υπεξαίρεση σκαφών γίνεται λόγος για επιχειρήσεις που γίνονταν κατά τη διάρκεια της νύχτας υπό άκρα μυστικότητα, για full face κουκούλες, για σπάσιμο μηχανών δουλεμπορικών σκαφών μεσοπέλαγα, για «εντολές που έρχονταν από πάνω», για στελέχη του Λιμενικού που δεν ήθελαν ανάμιξη με τις κρυφές επιχειρήσεις και αντέδρασαν στις εντολές για επαναπροωθήσεις και για λιμενικούς που υπάκουσαν «για την πατρίδα και για την εκτέλεση του καθήκοντός τους προς την Ελλάδα»

Στις 2/6/2017 στις 9.00 π.μ. διενεργήθηκε μία επαναπροώθηση με βάρκα στον Έβρο. Κοντά στο Διδυμότειχο, η αστυνομία παρέδωσε σε ομάδα ένοπλων μασκοφόρων ανθρώπους οι οποίοι δήλωσαν ότι επιθυμούν διεθνή προστασία στην Ελλάδα επειδή διώκονται στην Τουρκία. Αυτή τη φορά η βίαιη επαναπροώθηση αφορά τον Mustafa Can, την σύζυγό του και τα τέσσερα παιδιά τους, εκ των οποίων το ένα βρέφος, καθώς επίσης και τους Yilmaz Erdoğan, Fethullah Catal και έναν ακόμα άνδρα, τα στοιχεία του οποίου δεν έγιναν γνωστά. Σύμφωνα με την αναφορά της Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, η εν λόγω ΜΚΟ έχει στη διάθεσή της τα στοιχεία του βαν της ελληνικής αστυνομίας που μετέφερε τους αιτούντες διεθνή προστασία [14].

Το αίσχος των άτυπων αναγκαστικών επαναπροωθήσεων από το Έβρο στην Τουρκία έχει φτάσει και σε διεθνή φόρα. Σύμφωνα με έκθεση του Συμβουλίου της Ευρώπης, πολλοί συνεπείς και αξιόπιστοι ισχυρισμοί για άτυπες βίαιες μετακινήσεις αλλοδαπών με πλοίο από την Ελλάδα στην Τουρκία στα σύνορα του ποταμού Έβρου με μασκοφόρους της ελληνική αστυνομίας και συνοριοφύλακες ή παρα στρατιωτικούς κομμάτων. Σε ορισμένες από τις περιπτώσεις αυτές, τα ενδιαφερόμενα άτομα ισχυρίστηκαν ότι είχαν υποστεί κακομεταχείριση και, ιδίως, υπέστησαν χτυπήματα ραβδίων αφού τους υποχρέωσαν να γονατίσουν με το πρόσωπο προς τα κάτω στο σκάφος κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων επαναπροώθησης. Οι ισχυρισμοί αυτοί, οι οποίοι αποκτήθηκαν με ατομικές συνεντεύξεις του Συμβουλίου της Ευρώπης με 15 ξένους πολίτες, παρουσίαζαν παρόμοια εξέλιξη και αναφέρθηκαν κυρίως σε περιστατικά που είχαν λάβει χώρα μεταξύ Ιανουαρίου και αρχές Μαρτίου 2018, ενώ κάποιες είχαν χρονολογηθεί από το 2017 [15].

Στις 19/6/2019 το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες υπέβαλε στην Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών τρεις μηνύσεις για να διαβιβασθούν στην Εισαγγελία Πρωτοδικών Ορεστιάδας, με εγκαλούντες πέντε Τούρκους πρόσφυγες και το ανήλικο τέκνο των δύο απ' αυτούς. Οι έξι πρόσφυγες προσέφυγαν στην ελληνική Δικαιοσύνη για τις πράξεις που καταγγέλλουν ότι έλαβαν χώρα εις βάρος τους. Μεταξύ των εγκαλούντων βρίσκεται, δυστυχώς, και μία νεαρή πρόσφυγας, η οποία κρατείται στις τουρκικές φυλακές, κατόπιν της καταγγελλόμενης παράνομης επαναπροώθησής της από την Ελλάδα στην Τουρκία. Πλήθος αποδεικτικών στοιχείων και η μαρτυρία του αδελφού της, ο οποίος κατοικεί στην Αθήνα, περιλαμβάνονται στη σχετική μήνυση και στοχεύουν στην επιβεβαίωση των αναφερόμενων από την ίδια περιστατικών, όλα ευρισκόμενα πλέον στη διάθεση της δικαιοσύνης, [16] η οποία, ωστόσο, δεν έχει δημοσιοποιήσει κάποια περαιτέρω ουσιαστική ενέργεια για τις μηνύσεις αυτές.

Περαιτέρω, η νορβηγική μη κυβερνητική οργάνωση, Aegean Boat Report έφερε στη δημοσιότητα βίντεο ντοκουμέντο που δείχνει καθαρά την ελληνική ακτοφυλακή να πραγματοποιεί επαναπροωθήσεις προσφύγων στην θάλασσα. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την Aegean Boat Report, την Τετάρτη 17 Ιουλίου 2019, μια βάρκα με 34 πρόσφυγες που βρισκόταν βόρεια της Κω, επαναπροωθείται από τις ελληνικές αρχές. Η καταγγελία της οργάνωσης έρχεται να επιβεβαιωθεί και να εμπλουτιστεί με ένα βίντεο που δημοσιεύει στην σελίδα της. [17]

Επιπροσθέτως, η Επιτροπή του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων ανησυχεί σοβαρά για τις συνεχείς συνεπείς αναφορές ότι η Ελλάδα μπορεί να έχει παραβεί την αρχή της μη επαναπροώθησης... Συγκεκριμένα, οι εκθέσεις αναφέρονται σε επανειλημμένους ισχυρισμούς για συνοπτικές αναγκαστικές επιστροφές αιτούντων άσυλο και μεταναστών – συμπεριλαμβανομένων των Τούρκων υπηκόων – που αναχαιτίστηκαν στη θάλασσα και στα χερσαία σύνορα με την Τουρκία στη βορειοανατολική περιοχή του Έβρου, χωρίς προηγούμενη εκτίμηση κινδύνου για την προσωπική τους κατάσταση. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που έχουν υποβληθεί στην Επιτροπή, Έλληνες αξιωματικοί επιβολής του νόμου και άλλες άγνωστες δυνάμεις που συμμετέχουν σε επιχειρήσεις επαναπροώθησης συχνά χρησιμοποιούν βία, προβαίνουν σε κατασχέσεις και καταστρέφουν τα προσωπικά υπάρχοντα των μεταναστών. Αν και σημειώνεται ότι το Τμήμα Εσωτερικών Υποθέσεων της Ελληνικής Αστυνομίας και το Γραφείο του Συνήγορου του Πολίτη έκαναν έρευνες για τους ισχυρισμούς αυτούς το 2017, η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι αυτές οι διοικητικές έρευνες δεν συμπεριέλαβαν την ακρόαση των φερόμενων θυμάτων, μαρτύρων και/ή μηνυτών για την καταγραφή των αποδεικτικών στοιχείων (άρθρα 2, 3, 11, 12, 13 και 16 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων) [18].

Τελευταίο, γνωστό κρούσμα αποτελούν πρόσφατα βίντεο από επαναπροωθήσεις που δημοσιοποίησε το γερμανικό περιοδικό Der Spiegel που φέρεται να έλαβαν χώρα τον Σεπτέμβριο 2019. Το αποκαλυπτικό ντοκουμέντο του περιοδικού απεικονίζει μασκοφόρους, κάποιοι ντυμένοι με ρούχα παραλλαγής, χωρίς στρατιωτικό έμβλημα, να μεταφέρουν ομάδες ανθρώπων από την ελληνική πλευρά του ποταμού στην τουρκική με μηχανοκίνητη φουσκωτή λέμβο. Το περιοδικό σημειώνει ότι υπάρχουν αρκετές ενδείξεις ότι ανήκουν στις ελληνικές Αρχές ή ενεργούν εκ μέρους τους: οδηγούν ένα λευκό Nissan Navara χωρίς διακριτικά, μοντέλο που χρησιμοποιούν οι έλληνες συνοριοφύλακες [19].

Προκειμένου να διερευνηθούν οι πολύ σοβαρές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των αλλοδαπών που επιχειρήσαν να εισέλθουν ή εισήλθαν παράτυπα στην ελληνική επικράτεια, απαιτείται να προχωρήσει η δικαστική έρευνα διερεύνησης των καταγγελιών που έχουν φτάσει στη δικαιοσύνη, να διεξαχθεί μία ανεξάρτητη από το κράτος έρευνα για τις καταγγελίες περί επαναπροωθήσεων των τελευταίων ετών, να ασκηθούν οι δέουσες διώξεις σε βάρος των υπευθύνων για τις επαναπροωθήσεις αυτές και, τελικά να τιμωρηθούν οι υπεύθυνοι για τα εγκλήματα αυτά. Η συνεχιζόμενη σιωπή και η σχετική αδράνεια εκ μέρους των αρμοδίων για τις αλληπάλληλες, τεκμηριωμένες αποκαλύψεις ως προς τα προαναφερόμενα, πλήττουν ανεπανόρθωτα το νομικό και πολιτικό μας πολιτισμό.

[1] Στοιχεία από το παρόν άρθρο έχουν ληφθεί από την έκθεση της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου " Η κατάσταση των αλλοδαπών που εισέρχονται στην ελληνική επικράτεια από το Αιγαίο και οι πρακτικές των λιμενικών αρχών (2008), http://nchr.gr/images/pdf/apofaseis/prosfuges_metanastes/katastasi_allodapon_aegean_2008.pdf

[2] UNCHR, op. cit. (fn 10) 487; Lauterpacht, op. cit. (fn 32) 110.

[3] B Miltner, "Irregular Maritime Migration: Refugee Protection Issues in Rescue and Interception" (2006) 30 *Fordham International Law Journal* 75, 94.

[4] Helton, op. cit. (fn 29) 339; R Barne, "Refugee Law at Sea" (2004) 53 *International & Comparative Law Quarterly* 47, 68.

[5] Executive Committee, Conclusion on Protection Safeguards in Interception Measures, No 97 (LIV) 2003.

[6] Goodwin-Gill, op. cit. (fn 28) 215. Βλ. και Executive Committee, Conclusion No 99 (LV), 2004.

[7] Inter-American Commission on Human Rights, *The Haitian Centre for Human Rights et al. v. The United States of America*, Report No 51/96, Decision of 13 March 1997, para 155.

[8] Helton, op. cit. (fn 29) 341.

[9] Πρέπει να σημειώσουμε ότι σύμφωνα με το άρθρο 19 (2) (ζ) της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας «ένα πλοίο δε θα βρίσκεται σε αβλαβή διέλευση όταν στην αιγιαλίτιδα ζώνη προβαίνει σε φόρτωση ή εκφόρτωση [...] ατόμων κατά παράβαση της τελωνειακής, φορολογικής, μεταναστευτικής ή υγειονομικής νομοθεσίας του παράκτιου κράτους.» Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 25 της ως άνω Σύμβασης το παράκτιο Κράτος μπορεί να λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε να αποτρέψει κάθε διέλευση που δεν είναι αβλαβής. Το γεγονός ότι ένα πλοίο μπορεί να μεταφέρει επιζητούντες διεθνή προστασία που σκοπεύουν να ζητήσουν την προστασία του παράκτιου Κράτους δε σημαίνει ότι το πλοίο βρίσκεται σε αβλαβή διέλευση. Το διεθνές δίκαιο επιτρέπει στα κράτη να λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα στην αιγιαλίτιδα ζώνη τους για να αποτρέπουν την είσοδο σε λιμάνι ενός πλοίου που μεταφέρει παρανόμως εισερχόμενα άτομα και να ζητούν από το πλοίο την αποχώρησή του από την αιγιαλίτιδα ζώνη.

[10] P Mathew, "Legal Issues Concerning Interception" (2002-2003) 17 *Georgetown Immigration Law Journal* 221, 231.

[11] *ibid* 229.

[12] Pallis op. cit. (fn 19) 349.

[13] https://www.huffingtonpost.gr/entry/eidiseis-koinonia-fakelos-vomva-epanaproothiseis-metanastes-aigaio_gr_18020590 , 17/8/2017

[14] <https://www.hlhr.gr/%ce%bd%ce%ad%ce%b5%cf%82-%ce%b5%cf%80%ce%b1%ce%bd%ce%b1%cf%80%cf%81%ce%bf%cf%89%ce%b8%ce%ae%cf%83%ce%b5%ce%b9%cf%82-%cf%84%ce%bf%cf%8d%cf%81%ce%ba%cf%89%ce%bd-%ce%b1%ce%b9%cf%84%ce%bf%cf%8d%ce%bd/> , 6/6/2017

[15] Preliminary observations made by the delegation of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) which visited Greece from 10 to 19 April 2018, CPT/Inf (2018) 20, σκ. 24, διαθέσιμες σε <https://rm.coe.int/16808afaf6>

[16] <https://www.gcr.gr/el/news/press-releases-announcements/item/1200-to-esp-katathetei-minyseis-kai-anafora-meta-apo-kataggelies-prosfygon-gia-epanaproothiseis-ston-evro> , 19/6/2019

[17] Βλ. ενδεικτικά <https://omniatv.com/853448429>

[18] Από μετάφραση αποσπάσματος της έκθεσης από το Ελληνικό Παρατηρητήριο τω Συμφωνιών του Ελσίνκι, <https://racistcrimeswatch.wordpress.com/2019/08/12/1-870/>

[19] Για περισσότερα δείτε <https://thepressproject.gr/apokalyptiko-vinteo-tou-spiegel-me-epanaproothisi-prosfygon-ston-evro/> , 13/12/2019

Πηγή:<https://thepressproject.gr>

